

Skýrsla

Samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra um framkvæmd svæðisbundinnar flutningsjöfnunar á árinu 2018, sbr. 9. gr. laga um svæðisbundna flutningsjöfnun, nr. 160/2011.

Skýrsla þessi er unnin í samræmi við 9. gr. laga nr. 16/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun. Þar segir að ráðherra skuli árlega gefa Alþingi skýrslu um þróun flutningskostnaðar, fjölda umsækjenda á styrktímabilinu, fjölda samþykktra styrkumsókna, heildarfjárhæð styrkveitinga og fjárhæð tíu hæstu styrkja, flokkað eftir tegund framleiðslu. Upplýsingarnar skulu jafnframt vera sundurliðaðar eftir framleiðslustarfsemi og styrksvæðum.

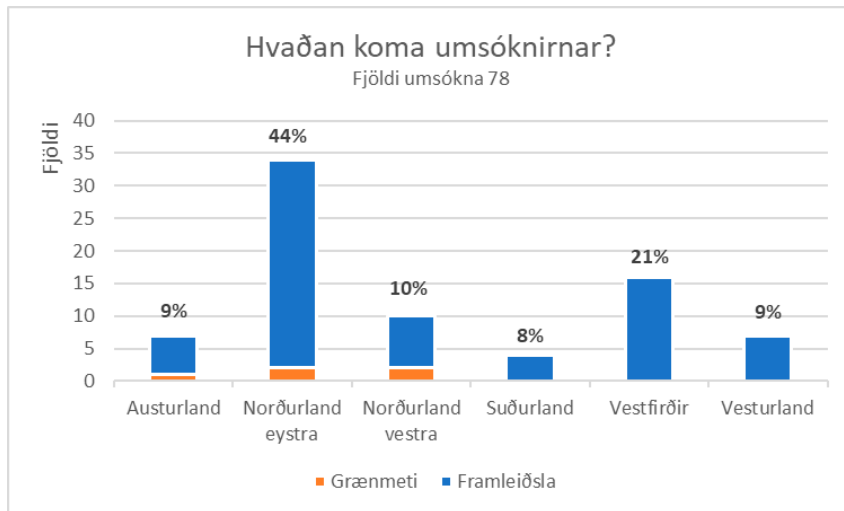
Frá því að síðasta skýrsla var lögð fyrir Alþingi hefur verið gerð breyting á lögum, sbr. lög nr. 125/2018. Meðal breytinga voru þær að gildistími laganna var framlengdur um fimm ár, eða til ársloka 2025, og tilteknar efnislegar breytingar voru gerðar á skilyrðum flutningsjöfnunarstyrkja sem miðuðu að því stækka mengi þeirra framleiðenda sem notið geta slíkra styrkja. Með því móti nýttist það fé betur sem varið er á fjárlögum hverju sinni til verkefnisins. Breytingin leiddi einnig til þess að framleiðsla garðyrkubænda sem rækta ávexti, blóm eða grænmeti og fullvinna framleiðslu sína í söluhæfar umbúðir styrkja að vissum skilyrðum uppfylltum. Þá var lágmarksvegalengd skilgreind 150 km en var áður 245 km.

Í janúar 2019 hófst vinna við umsóknarferil flutningsjöfnunarstyrkja vegna ársins 2018 og er þetta er í sjöunda skipti sem slíkir styrkir eru veittir á Íslandi. Fjárheimildir ársins voru 170 m.kr. sem skiptast þannig að 3,1 m.kr. runnu til greiðslu á kostnaði Bygðastofnunar og 166,9 m.kr. runnu til styrkþega. Heildarfjárhæð styrkumsókna var 214,5 m.kr. og því er styrkhlutfallið 77,8%.

Yfirferð umsókna

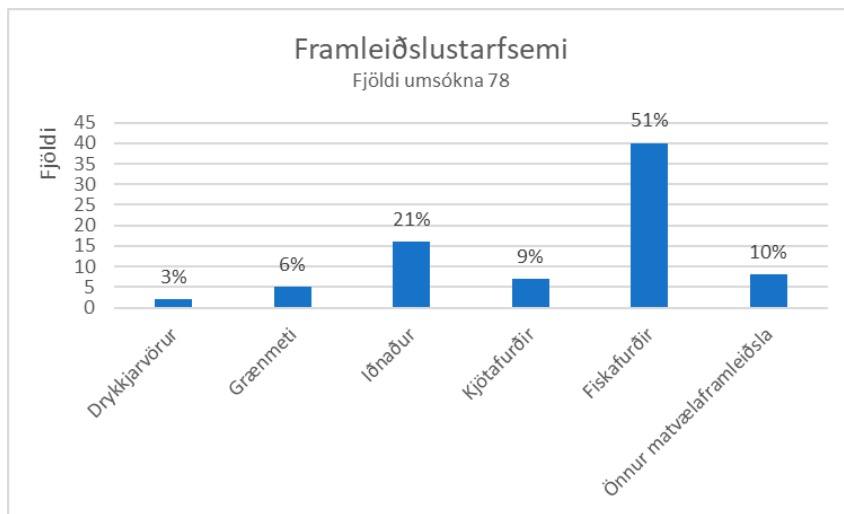
Samkvæmt lögum nr. 160/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun hefur Bygðastofnun umsjón með afgreiðslu flutningsjöfnunarstyrkja, leggur mat á umsóknir og kallar eftir þeim gögnum sem nauðsynleg eru. Sótt er um styrk fyrir eitt almanaksár í senn og er löbundin umsóknarfrestur 31. mars ár hvert vegna næstliðins almanaksárs. Styrkur er greiddur út eftir að umsókn um styrk hefur verið samþykkt.

Alls bárust 78 umsóknir frá 76 aðilum en fyrirtækjum með deildarskipta starfsemi eða starfsemi á fleiri en einu svæði er gefinn kostur á að sækja um fyrir hverja einingu. Umsóknir vegna framleiðslustarfsemi voru 73 en 5 vegna grænmetis. Á mynd 1 má fjölda umsókna skipt upp eftir landssvæðum.

Mynd 1: Hvaðan koma umsóknirnar?

Á mynd 2 má sjá skiptingu umsókna niður á framleiðslustarfsemi. Líkt og áður er það framleiðsla fiskafurða sem er með flestar umsóknir eða 51% af heildarfjölda umsókna.

Mynd 2: Framleiðslustarfsemi

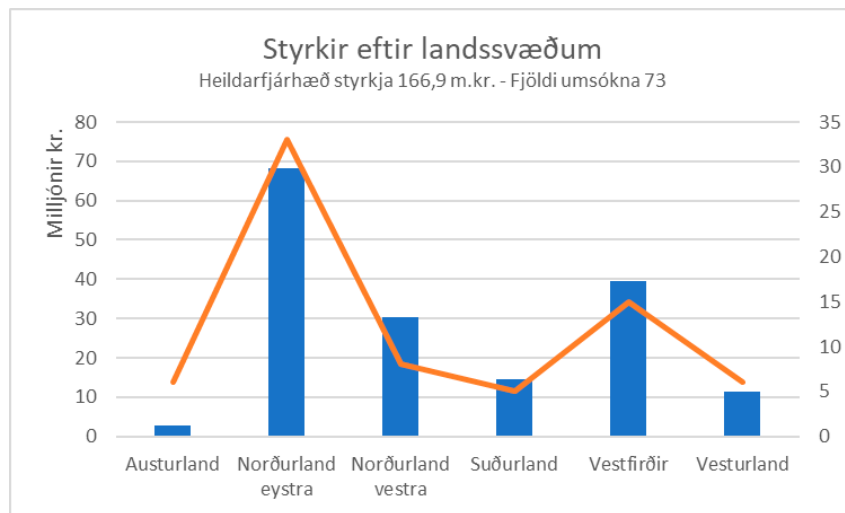
Fleiri umsóknir bárust í ár vegna breytinga á lögum auk þess sem margir af þeim sem fengið hafa styrk áður sóttu um hærri styrk vegna breyttra forsendna. Fór því aukinn tími í að fara yfir þær umsóknir sem bárust í ár og svara fyrirspurnum þeirra sem voru að sækja um í fyrsta skipti.

Afgreiðsla umsókna

Af þeim 78 umsóknum sem bárust voru 73 samþykktar, frá 71 aðila, en 5 synjað. Ástæður fyrir synjun voru að viðkomandi uppfyllti ekki grunnskilyrði um styrkhæfi eða þá að umbeðin gögn bárust ekki. Heildarfjárhæð umsókna nam 268,7 m.kr. en eftir yfirferð gagna fór sú tala niður í 214,5 m.kr.

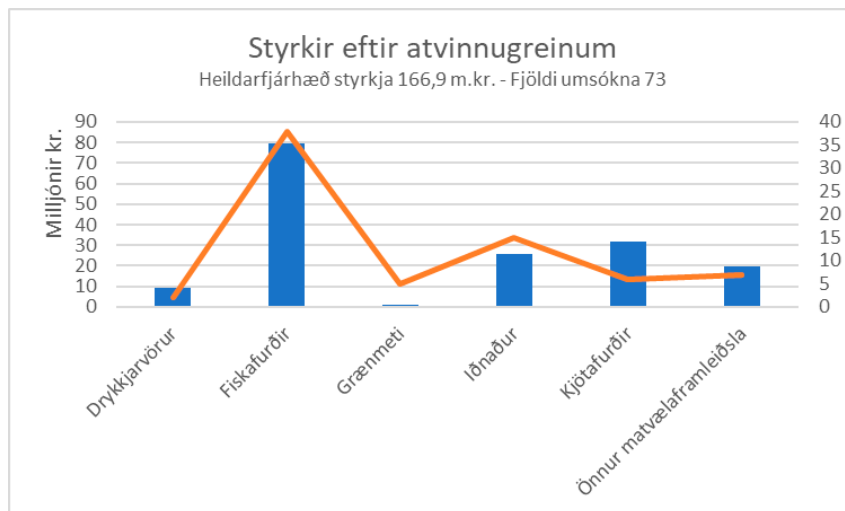
Samkvæmt fjárlögum ársins 2019 voru 170 m.kr. settar í þetta verkefni. Þar sem samþykktar umsóknir voru hærri en fjárlög ársins, að frádregnum kostnaði Bygðastofnunar, voru styrkgreiðslur lækkaðar hlutfallslega í samræmi við það, með vísan til 4. mgr. 6. gr. laga nr. 160/2011. Því voru styrkir til útgreiðslu 166,9 m.kr. eða 77,80% af þeirri fjárhæð sem var metin styrkhæf.

Á mynd 3 má sjá skiptingu styrkja eftir landssvæðum ásamt fjölda samþykktra styrkumsókna á hverju svæði. Eins og undanfarin ár fer mest til Norðurlands eystra eða 68,3 m.kr. til 33ja umsækjenda.

Mynd 3: Styrkir eftir landssvæðum

Á mynd 4 má svo sjá styrki flokkaða eftir atvinnugreinum og fjölda samþykktra umsókna í hverri atvinnugrein.

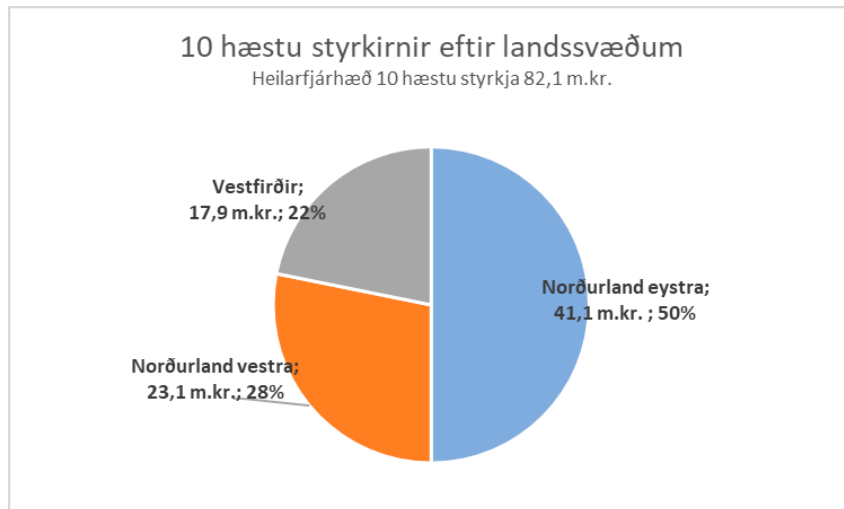

Mynd 4: Styrkir eftir atvinnugreinum

Stærstur hluti styrkja, eða tæplega helmingur (47,5%), var til aðila í framleiðslu fiskafurða. Er það eins og hefur verið undanfarin ár. Ástæðurnar eru bæði fjöldi aðila í framleiðslu fiskafurða á landsbyggðinni og svo er kostnaður vegna flutnings á ferskum fiski innanlands mjög mikill.

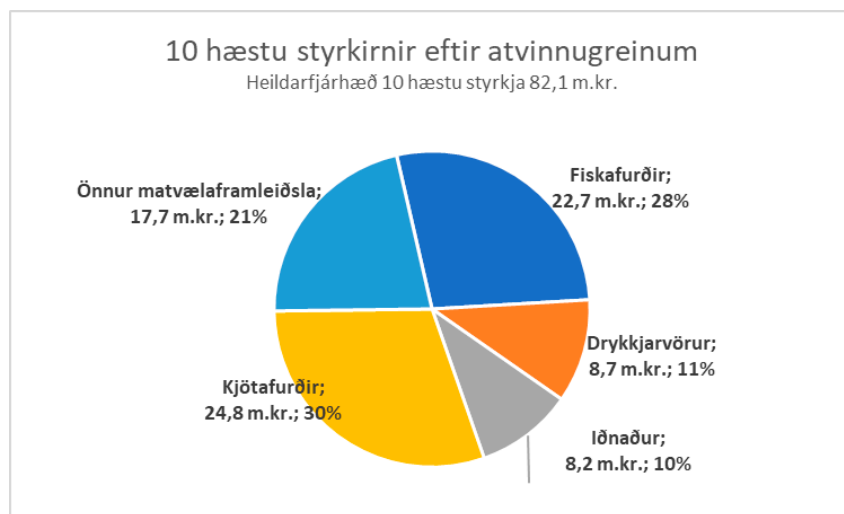
Tíu hæstu styrkirnir

Tíu hæstu styrkirnir eru 49,2% af fjárhæð greiddra styrkja eða 82,1 m.kr. Ef flokkað er út frá landssvæðum þá eru 6 af þessum 10 umsóknum til aðila á Norðurlandi eystra og eru þeir með um 50% af fjárhæðinni. eru þetta stór fyrirtæki í framleiðslu á kjöti, fiski og öðrum matvælum.

Mynd 5: 10 hæstu styrkirnir eftir landssvæðum

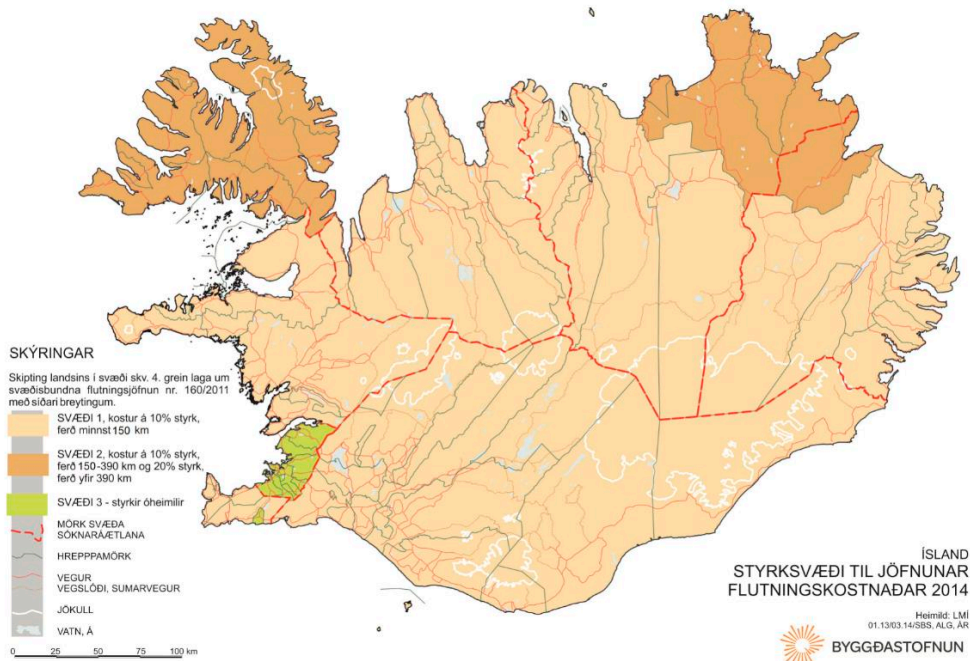
Ef flokkað er hins vegar út frá atvinnugreinum þá dreifast umsóknir meira og eru það framleiðsla kjötafurða með stærstan hluta eða 30% af heildarfjárhæð 10 hæstu styrkjanna. Er þar um að ræða aðila á Norðurlandi eystra og Norðurlandi vestra.

Mynd 6: 10 hæstu styrkirnir eftir atvinnugreinum

Svæðisskipting umsókna

Landinu er skipt upp í svæði 1, svæði 2 og höfuðborgarsvæðið. Aðeins fyrirtæki á svæðum 1 og 2 geta sótt um styrk. Þeir sem eru á svæði 1 geta sótt um 10% endurgreiðslu á flutningskostnaði af flutningi umfram 150 km. Á svæði 2 er hægt að sækja um 10% endurgreiðslu á flutningskostnaði af flutningi sem er 150-390 km en 20% ef farið er lengra en 390 km. Nánari skilyrði um styrkhæfan flutning má finna í reglugerð 67/2012 um svæðisbundna flutningsjöfnun ásamt síðari breytingum. Á mynd 7 má sjá hvernig landinu er skipt upp.

Mynd 7: Styrksvæði til jöfnunar flutningskostnaðar

Á mynd 8 má sjá hvernig styrkirnir skiptast á milli svæði 1 og 2.

Mynd 8: Skipting styrkja á milli svæða

Svæði 1 er með um 70% af samþykktum umsóknum bæði út frá fjárhæðum og fjölda. Árið 2018 skiptist fjárhæðin nokkuð jafnt á milli svæða sem skýrðist að mestu leyti vegna aðila á svæði 2 sem var að sækja um í fyrsta skipti og fékk hámarksfjárhæð. Sá aðili fékk mjög takmarkaðan styrk í ár þar sem hann fer upp í 200.000 evru hámarkið sem sett er á styrkveitingar til þriggja ára á hvern aðila.

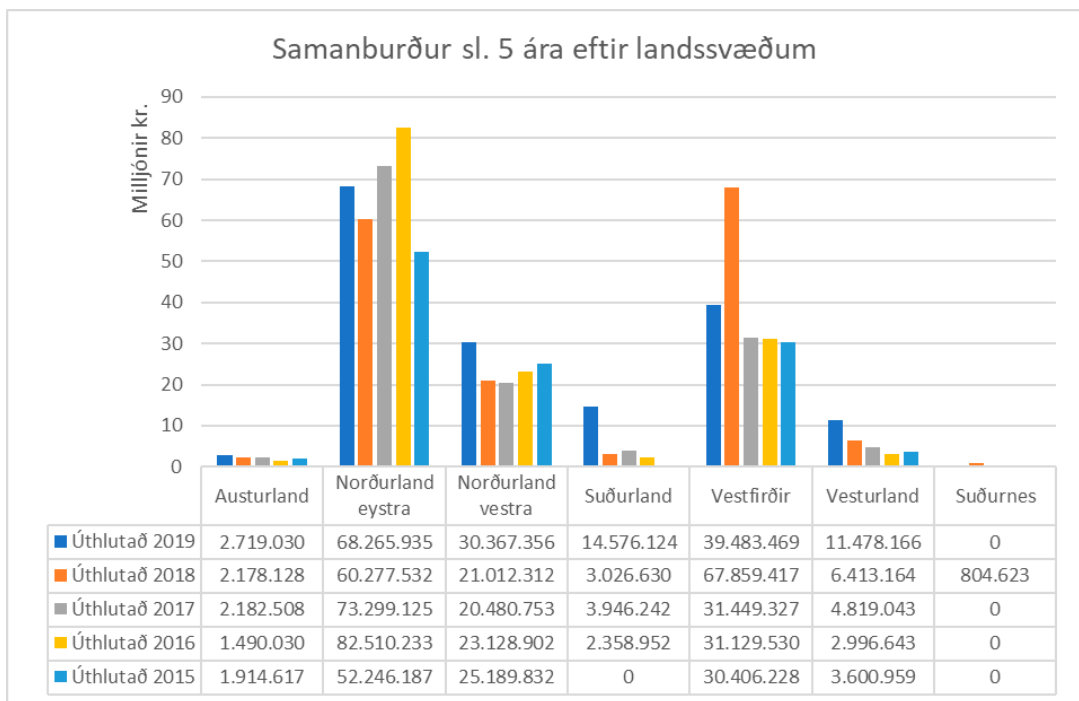
Samanburður á milli ára

Vegna þeirra lagabreytinga sem urðu um áramótin síðustu eru breyttar forsendur varðandi styrkveitingar. Lágmarksvegalengd var lækkuð niður í 150 km, grænmetisframleiðendum var bætt við

auk þess sem það fjármagn sem sett er í verkefnið á fjárlögum er fullnýtt. Hingað til hefur sú fjárhæð sem sett hefur verið á fjárlög aldrei verið fullnýtt en í ár voru umsóknir hærri en það fé sem var til ráðstöfunar og fengu umsækjendur því aðeins 77,8% af þeirri fjárhæð sem þeir hefðu fengið ef ekki væri um að ræða þessi mörk.

Það að lágmarksvegalengdin var lækkuð niður í 150 km gaf fleirum kost á að sækja um styrk auk þess sem margir aðilar fá nú styrk vegna flutninga á stærra svæði en áður. Dreifist því fjármagnið til fleiri aðila og inn á fleiri svæði en áður. Hafa þarf þessar breytingar í huga við skoðun á samanburðartölum hér á eftir.

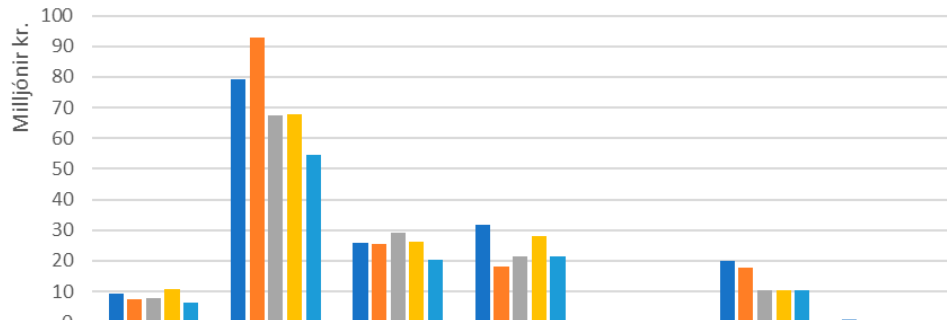
Á mynd 10 má sjá samanburð sl. 5 ár skipt upp eftir landssvæðum. Hafa styrkir aukist á öllum landssvæðum nema á Vestfjörðum en staðan þar var óvenjuleg að því leiti að nýr aðili sótti um og fékk 3ja ára hámarksstyrk árið 2018. Viðkomandi fékk því aðeins styrk fyrir litlu broti af sínum flutning í ár. Þá má sjá að svæði sem eru næst Höfuðborgarsvæðinu eins og Suðurland og Vesturland eru að fá töluvert hærri fjárhæð í ár en áður. Þar eru að detta inn aðilar vegna lækkunar á lágmarks kílómetrafjölda.

Mynd 9: Samanburður sl. 5 ára eftir landssvæðum

Á mynd 10 má svo sjá samanburðinn út frá framleiðslu. Litlar breytingar voru á milli atvinnugreina en fiskafurðir voru óvenju háar árið 2018 af sömu ástæðu og Vestfirðir voru einnig hærri en venjulega eins og fjallað er um hér á undan.

Samanburður sl. 5 ára eftir framleiðslu

	Drykkjarvörur	Fiskafurðir	Iðnaðarvörur	Kjötafurðir	Snyrtivörur	Önnur matvælaframl.	Grænmeti
■ Úthlutað 2019	9.307.889	79.348.762	25.832.345	31.659.401	0	19.893.259	848.424
■ Úthlutað 2018	7.482.243	92.840.349	25.395.075	18.114.159	78.396	17.661.584	
■ Úthlutað 2017	7.904.834	67.347.046	29.011.582	21.426.183	96.908	10.450.445	
■ Úthlutað 2016	10.757.622	67.793.932	26.409.120	28.216.960	69.057	10.367.599	
■ Úthlutað 2015	6.452.243	54.554.938	20.406.402	21.410.314	59.991	10.473.934	

Mynd 10: Samanburður sl. 5 ára eftir framleiðslu

